

MONOGRÀFIC**Les didàctiques específiques en temps de COVID-19**

 M^a del Mar SUÁREZ
Universitat de Barcelona
mmsuarez@ub.edu
<https://orcid.org/0000-0002-1741-7596>

Quan el consell de redacció d'aquesta revista va acordar publicar una secció monogràfica sobre els efectes de la COVID-19 en aquesta revista, érem conscients de què no érem gens originals. De fet, es compten per desenes els números especials i llibres monogràfics sobre el tema. La rapidesa en què van proliferar les crides a contribucions i les peticions d'emplenar qüestionaris en línia es van fer tan virals que alguns, inclosa la que escriu, vam arribar a afartar-nos-en. Aquesta viralitat i aquesta pressa poden comportar, naturalment, un descens en la qualitat dels treballs presentats. En el nostre cas, però, ens ho vam prendre amb filosofia. La data límit d'enviament es va fixar per al 30 de juny del 2021. Aquí una servidora temia que el tema ja estigués més que tronat quan sortís aquest número publicat (i no anava del tot equivocada) o, pitjor encara, *démodé* (per a la revista, s'entén). Per sort per a la revista, i per desgràcia per a la resta de la humanitat (que no és poc), el tema no ha passat de moda. Aquí seguim, amb estadístiques del número d'afectats per la COVID-19 a diaris i telenotícies. Amb molta menys freqüència i sense tanta insistència com abans en el nombre de víctimes mortals, diguem-ho tot. Seguim també, per sort, amb els percentatges de vacunats i grates notícies sobre la menor gravetat de l'afectació del tros de bitxo.

El SARS-CoV-2 i les seves mil variants, a més d'apropar-nos a aquell gran desconegut per a alguns com és l'alfabet grec, ha fet que, primer tot d'una, i després ja amb més marge de reacció, es modifiqués el nostre dia a dia. Aquest fet ha facilitat que la revisió dels articles publicats en aquesta secció monogràfica tinguin també, en certa manera, una perspectiva diguem-ne que més desafectada, facilitada pel pas del temps i per deixar reposar les idees. No és el cas, però, de l'editorial que la precedeix, "Això no ho vaig estudiar a la carrera", de Gemma Barrera Gil. Aquest text, escrit el gener del 2021, és ple de càrrega emotiva i sentimental, cosa que ens fa molt feliços. En aquest text expressa precisament aquesta incertesa pel futur, aquest canvi en la normalitat de l'aula, aquest ser-hi però sense ser-hi plenament, que no arriba a ser un malestar però tampoc un benestar complet. Aquesta nova normalitat incòmode que estem tots vivint i que fa que inevitablement ens posem en la pell de no només els professors, sinó també dels estudiants "campions", abocats no només al repte que és créixer i madurar (tasca gens fàcil), sinó també a les restriccions i normes canviants segons les estadístiques i el gestor de torn. Res que, en principi, no puguin salvar les tecnologies –en teoria, senyores i senyors–. Que sí, que usar les tecnologies ens té a molts de nosaltres

connectadíssims, però també és el que ens distancia alhora. Quina ironia! Ser-hi sense ser-hi. I sense saber fins quan.

Enceta la secció monogràfica el treball d'Amando López Valero i els seus companys de la Universidad de Murcia titulat "*Competencia comunicativa, didáctica de la lengua y adaptación socio-sanitaria: ¿Una aceleración de la cuarta revolución industrial?*" ("Competència comunicativa, didàctica de la llengua i adaptació sociosanitària: Una acceleració de la quarta revolució industrial?"). Si bé és un treball dins del marc de la Didàctica de la Llengua i la Literatura, vam veure clar des de bon principi que era aquest, i no un altre, l'article que havia d'obrir aquest especial. La raó és ben senzilla: sense pretendre-ho, ens ensenya com els canvis en la comunicació diària en temps de COVID-19 afecten tant l'aula com el nostre dia a dia. No podíem estar tampoc més d'acord amb el seu plantejament: la paradoxa d'estar connectat permanentment coincideix amb un aïllament més incisiu. Certament, l'ús diari de la tecnologia implica també canvis en el nostre ús de la llengua i en l'enfocament que podem adoptar per a ensenyar-ne, optant, per exemple, per un enfocament per competències, incloses les digitals i les d'informació, tot i que poden comportar, a la vegada, una disminució en el desenvolupament lèxic de l'estudiant per la passivitat en la rebuda de la informació. Més per menys.

Sense fer-ho expressament, ens trobem amb tres articles més que tenen com eix central la comunicació. Siguem clars: les tecnologies, com també gestionar les distàncies, són transversals i les tenim força explorades. Cada dia surt una plataforma nova, més mona que l'anterior, amb aquell detall que la fa especial, però que som conscients que tampoc revolucionarà el món de l'ensenyament. Això ja ho van fer les MOOCs en el seu auge, i no per la seva virtualitat, que també, sinó per la seva generositat. Ni la realitat virtual sembla acabar de trobar el seu lloc en l'ensenyament. El que sí ens faltava per explorar era un context pandèmic que fes que no ens quedés més remei que optar per la tecnologia com principal modus operandi i quasi que vivendi.

Partint del fet que ja prou feina comportar ensenyar a llegir i a escriure a l'aula, i que aquest repte no desapareix tampoc virtualment, Christopher David Herrera Navas, Gabriela Ibeth Saltos Piguave i Edgar Efraín Obaco Soto presenten el manuscrit "*Producción de textos mediante entornos educativos virtuales del software Ardora: Una experiencia de aplicación en pandemia*" ("Producció de textos mitjançant entorns educatius virtuals del software Ardora: Una experiència d'aplicació durant la pandèmia"). Els seus resultats indiquen que, efectivament, usar el programari Ardora millora la producció de textos escrits en la població estudiada. No obstant això, i tornem al mateix fet, els autors no troben que Ardora sigui una eina màgica amb superpoders que soluciona totes les habilitats d'escriptura dels estudiants, entre les quals s'inclouen l'accentuació, la puntuació la coherència i la cohesió.

La virtualitat afecta també molt les assignatures amb un gran component pràctic o concebudes per a un desenvolupament eminentment presencial, en el que podríem anomenar "la vida real". És el cas dels treballs de Paloma López-Zurita, en primer lloc, i de Jessica Pérez-Luzardo, per continuar. En el primer cas, a "*The impact of COVID-19 in an ESP course: An unforeseen adaptation to distance teaching*" ("L'impacte de la COVID-19 en un curs d'Anglès per a Fins Específics: Una adaptació imprevista a l'ensenyament no presencial"), l'autora presenta un estudi del cas d'una assignatura d'Anglès per a Fins Específics, l'enfocament de la qual, per la situació pandèmica, es va haver de canviar a la força, convertint-la d'aquesta manera en una assignatura eminentment pràctica. El qüestionari administrat als estudiants revela els

aspectes que consideren que haurien de millorar-se en aquesta assignatura en una situació d'emergència. Això, no obstant, significa que l'experiència resultant fos deficient. De fet, que aixequi el braç aquell a qui li va sortir tot rodat a la primera en ple auge de la pandèmia. El que fa que aquest estudi sigui especial és veure com els estudiants comparen els contextos presencials amb la nova situació. El preferit en el sentit interaccional torna a ser, oh sorpresa, l'entorn presencial. Per alguna cosa serà. Però sí que és cert que aquesta situació ens ha conduït a un desenvolupament esforçat de la nostra competència digital, formació que ha arribat per quedar-se.

L'estudi de cas de Jessica Pérez-Luzardo, de títol "*Universidad presencial confinada: Percepción de los estudiantes de Interpretación de la docencia presencial, semipresencial y no presencial durante la pandemia*" ("Universitat presencial confinada: Percepció dels estudiants d'Interpretació de la docència presencial, semipresencial i no presencial durant la pandèmia"), ens introdueix també en com una assignatura també basada en la comunicació, per ser més específics, en l'assignatura d'Interpretació, es va veure afectada per la pandèmia. Un cop presentada l'adaptació curricular corresponent, a través d'un qüestionari, Pérez-Luzardo ens transmet les opinions dels estudiants al comparar entorns presencials, semipresencials i virtuals. Novament podríem dir "*and the winner is...*" en qüestions d'interacció i de facilitat i qualitat de connexió a internet, però s'observen també els avantatges dels entorns virtuals pel que fa a evitar desplaçaments i s'aprecia la major flexibilitat que ofereixen.

Tanca el bloc dedicat als treballs sobre les assignatures on la comunicació és central l'estudi qualitatiu de Melisa Soledad Gigena i Azahara Cuesta García "*Estaciones de aprendizaje en una clase de ELE en línea para adultos: Percepciones sobre sus facilidades y dificultades*" ("Estacions d'aprenentatge en una classe d'ELE en línia per a adults: Percepcions sobre les facilitats i les dificultats"). Aquest estudi se centra en una experiència ja de per sí innovadora: l'aprenentatge per estacions en dos grups en línia. Les catorze entrevistes amb estudiants, els quatre informes d'observació focalitzada de professors observadors i un diari docent revelen que si hem de treure algun factor comú d'aquest i dels estudis presentats en la resta de la secció monogràfica és l'ampli ventall de possibilitats que presenten els entorns virtuals i l'esforç per l'atenció personalitzada dirigida a l'estudiant. Ara bé, mesurar l'energia que suposa aquesta atenció, així com la gestió del temps i el tipus d'instruccions no són temes banals en un entorn virtual. Per sort, a més de la pròpia percepció del professor, tenim també la dels estudiants, que ens poden fer veure quins aspectes cal millorar en la nostra pràctica docent en entorns virtuals.

Clausura el monogràfic un treball que s'allunya de l'àrea d'especialitat dels anteriors, però que no per això presenta reptes diferents. Es tracta de l'article "El treball pràctic de laboratori en classe de Ciències Naturals durant la pandèmia: Experiències a Argentina i Colòmbia" ("*El trabajo práctico de laboratorio en clase de Ciencias Naturales durante la pandemia: Experiencias en Argentina y Colombia*"), de Fanny Angulo-Delgado, Alejandro Calle i Carlos Soto-Lombana, de la Universidad de Antioquia (Colòmbia), juntament amb Erica Zorrilla i Claudia Alejandra Mazzitelli, ambdues de la Universidad Nacional de San Juan (Argentina). En ell s'hi aborda l'adaptació dels treballs pràctics de laboratori a un entorn virtual en dos països llatinoamericans. Tot i que els seus resultats indiquen que els professors van ser capaços d'adaptar les seves estratègies d'ensenyament, fent ús dels recursos digitals disponibles i replantejant els objectius inicials, aquest esforç es va veure limitat inevitablement per la virtualitat, a la qual els estudiants de zones menys agraciades hi tenien accés limitat i, per tant, les seves oportunitats d'aprenentatge es van veure disminuïdes.

Veiem a través dels treballs inclosos en aquesta secció monogràfica, així com en els treballs que finalment no es van acceptar, que els aspectes comunicatius no són només transversals, sinó crucials en una situació pandèmica on la docència presencial va passar de la nit al dia a un context totalment virtual. A partir d'aquí també ens replantegem com poden haver passat tants anys sense haver superat encara la famosa fractura digital, ja sigui competencial, ja sigui per accedir a internet. No tots tenim les mateixes oportunitats, i menys encara en pandèmia. Cal fer-hi alguna cosa d'una vegada per totes.